

Beri vsak dan – v družbi ali pa sam

Read Every Day – with Others or Alone

Polona Gajgar

Izvleček

*Branje je sredstvo, s katerim usvajamo znanje in včasih tudi sanje.
Kadar čas nam prehitro beži, nas prav branje lahko umiri.
Branje naš besedni zaklad bogati in nas pogosto dolgo v noč spati ne pusti,
ko v postelji bedimo in napeti zgodbi sledimo.*

V prispevku je predstavljenih nekaj idej, s katerimi sem četrtošolce motivirala za branje v želji, da bi tudi sami izkusili zgoraj navedene vidike branja.

Ključne besede:

branje, motivacija

UDK 028.5

Keywords:

reading, motivation

Abstract

*Reading is a means of assimilating information and sometimes of imagination.
Whenever time flies too quickly, reading makes the time pass slowly.
Reading enriches our vocabulary, keeping us up frequently,
as we lie awake in bed following a tale of excitement.*

The paper presents a few activities that were used to motivate fourth graders to read, in the desire to get them to experience the above-mentioned aspects of reading.

Prvine notranje motivacije so kompetentnost ali občutek lastne učinkovitosti, interes, zatopljenost v branje, prepričanje o pomembnosti branja. Notranja motivacija torej izhaja iz posameznika.

Prvine zunanje motivacije pa so dobiti priznanje, dosežek (dobro oceno), tekmovati z drugimi ali brati zaradi sodelovanja v različnih socialnih aktivnostih (pogovori z vrstniki, prijatelji).

UVOD

Ko sem začela poučevati v 4. razredu, sem opazila, da zanimanje za branje pri nekaterih učencih nekoliko upade. To se je izkazalo predvsem pri branju knjig za bralno značko. V 4. razredu začnejo učenci tudi z branjem knjig za domače branje in se tako količina branja v njihovem prostem času kar precej poveča. Prav zato se kaj hitro zgodi, da učenci, ki niso ravno ljubitelji knjig, hitro opustijo branje za bralno značko, saj ta ni obvezna.

Sem ena od učiteljic, ki verjame v to, da je prav vsak učenec ob ustrezni motivaciji, spodbudi in pozitivni naravnosti sposoben doseči zelo veliko. Na enak način tako vsako leto pristopimo tudi k branju in opravljanju bralne značke. Zavedam se, da je dobra motivacija ključna za dosego zastavljenega cilja, zato temu namenim veliko pozornosti.

MOTIVACIJA UČENCEV ZA BRANJE KNJIG

Kaj je bralna motivacija?

Bralna motivacija je nadpomenka za različne motivacijske dejavnike, ki človeka spodbujajo k branju, dajejo bralnemu procesu smisel in tako pomagajo posamezniku, da vztraja do cilja in si želi bralno izkušnjo še ponoviti (ponovno doživeti) (S. Pečjak in A. Gradišar, 2002, str. 7–11).

Na motivacijo za branje vpliva več dejavnikov. Pri pregledu strokovne literature pogosto naletimo na delitev na zunanjo in notranjo motivacijo.

Prvine notranje motivacije so kompetentnost ali občutek lastne učinkovitosti, interes, zatopljenost v branje, prepričanje o pomembnosti branja. Notranja motivacija torej izhaja iz posameznika.

Prvine zunanje motivacije pa so dobiti priznanje, dosežek (dobro oceno), tekmovati z drugimi ali brati zaradi sodelovanja v različnih socialnih aktivnostih (pogovori z vrstniki, prijatelji).

Pri notranji motivaciji so cilji dolgoročnejši, notranja motivacija vodi k pogostejšemu in po navadi vseživljenjskemu branju ter prispeva k večji bralni in učni uspešnosti kot zunanja mo-

tivacija, pri kateri so cilji odvisni od zunanjih dejavnikov.

Strokovnjaki (za navedene glej Pečjak in Gradišar, 2002) poudarjajo, da je pri odločitvi, kakšno spodbudo ali nagrado uporabiti za določenega učenca v določeni situaciji, ključno prav učiteljevo poznavanje različnih prvin motivacije za branje.

Na podlagi izkušenj, ki sem jih pridobila s poučevanjem, menim, da učenci na razredni stopnji za dosego ciljev branja potrebujejo predvsem zunanjo motivacijo. Pri izbiri le-te pa moramo biti učitelji osredotočeni na izbiro takih prvin, ki jih bodo sčasoma pripeljale do ponotranjenja branja, lastnega interesa ter prepričanja o pomembnosti branja.

Prav zato sem pri oblikovanju strategij, s katerimi spodbujam branje pri učencih, izhajala iz ugotovitev dveh raziskav, ki zajemajo ključne dejavnike za razvijanje branja in motivacije v razredu.

NcKenna (2001, v Pečjak in Gradišar, 2002, str. 41) je dejavnosti za razvijanje dobrega odnosa učencev do branja strnil v naslednja priporočila za učitelja. Učitelj mora:

- oceniti učenčev interes za branje in njegov odnos do branja,
- pomagati učencem pri usvajanju pozitivnih prepričanj o branju,
- ustvarjati takšno razredno oziroma šolsko okolje, ki spodbuja branje,
- načrtovati raznolik program (uporabljati različne žanre ter različno tematiko),
- zagotoviti učenčev bralni uspeh oziroma zagotoviti pomoč učencem, ki imajo bralne težave,
- *učencem prikazati potrebnost in učinkovitost branja,*
- zagotoviti pozitivne modele odraslih,
- zagotoviti pozitivne modele vrstnikov,
- doseči sodelovanje staršev,
- otrokom brati na glas,
- spodbujati učenje ob besedilu,
- pri izboru knjig, ki jih priporoča upoštevati tudi mnenje učencev.

L. Gambrell je s sodelavci (1996, v Pečjak in Gradišar, 2002, str. 41) v obsežni raziskavi, ki je preučevala, kako razvijati in ohranяти motivacijo za branje v razredu, izpostavila naslednje dejavnike:

- učitelj kot bralni model,
- dostopnost do raznolikega bralnega gradiva v razredu,
- možnost izbire bralnega gradiva,
- pogovori in druženje ob knjigah,
- pozitivne predhodne bralne izkušnje,
- bralne spodbude v okolju.

Pri spodbujanju in motivaciji učencev za branje skušam tudi sama upoštevati vse zgoraj navedene dejavnike, še posebej pa sem osredotočena na naslednje:

- učitelj kot bralni model,
- bralne spodbude v okolju (branje z vrstniki, glasno branje, sodelovanje s starši),
- pogovori in druženje ob knjigah.

Za uresničevanje teh dejavnikov, v razredu izvajam naslednje bralne dejavnosti:

BRANJE KNJIGE V NADALJEVANJIH

Pogosto 10 minut prve šolske ure namenimo glasnemu branju. Učencem izbrano knjigo berem v nadaljevanjih. Po navadi na začetku šolskega leta za tovrstno branje izberemo kar knjigo, ki jo morajo učenci prebrati za Cankarjevo tekmovanje. Tako smo prebrali že knjige Groznovilca v Hudi hosti in njeno nadaljevanje Groznovilca in huda zima, Bratovščina Sinjega galeba, Deček Brin na domačem kolišču. Otroke učiteljevo branje zelo pritegne in z veseljem prisluhnejo zgodbam.

BRANJE KNJIGE V PARU

Po določenem času branje knjige v nadaljevanju zamenjamo z branjem knjig v paru. Vsak par si v knjižnici izbere eno knjigo in jo na začetku pouka vsak dan 10 minut polglasno bere. Učenca se pri branju izmenjavata. Ko knjigo prebereta, si vsak poišče drugega sošolca in z njim bere drugo knjigo iz knjižnice.

BRALNA MAPA

Poleg rednega glasnega branja med učenci vse leto kroži bralna mapa, v kateri je knjiga za učence (Enajstnik) in za starše (Učim se učiti).

- Učenec prebere knjigo s priporočilnega seznama (lahko tudi svojo) in o njej na poseben list napiše 5 vprašanj in odgovorov. List vložimo v razredno bralno mapo.
- Ko nekdo od sošolcev prebere isto knjigo, ga učenec, ki jo je prebral pred njim (s pomočjo svojih vprašanj, ki jih je vložil v razredno bralno mapo) izpraša o vsebini knjige in vodi pogovor o knjigi. Če je učenec pravilno odgovoril na vprašanja o knjigi, se mu le-ta prizna kot prebrana knjiga za bralno značko. V razredno bralno mapo pa se vstavi list z njegovimi vprašanji in je on naslednji izpraševalec o vsebini te knjige.
- Razredna bralna mapa je zbir vprašanj in odgovorov učencev o posameznih knjigah. Če v njej še ni vprašanj o knjigi, ki jo je prebral učenec, ga o knjigi na kratko izprašam jaz ali pa se sam odloči kako bo predstavil vsebino knjige.
- Učenec mora za opravljeno bralno značko prebrati tudi eno pesniško zbirko. Eno od pesmic iz zbirke se nauči na pamet in na list zapiše tudi vsaj eno kitico nadaljevanja izbrane pesmi in jo prav tako kot pesmico predstavi sošolcem.
- Ob branju knjig za bralno značko v razredu nastaja tudi bralna veriga. Vsaka prebrana knjiga je en člen le-te. Na začetku leta smo si zastavili cilj, kako dolga bo ob koncu šolskega leta. Učenci z veseljem spremljajo, kako se veriga z vsako prebrano knjigo daljša in kako pomembno vlogo pri doseganju cilja ima vsak izmed njih.

Slika 1: Bralna veriga

Učenci in starši knjigo v enem ali dveh tednih preberejo in o njej napišejo kratko mnenje. Na koncu leta se o vsebini knjige z otroki pogovorimo in pripravimo kratko okroglo mizo na temo knjige.

BRALNA ZNAČKA MALO DRUGAČE

V pogovoru z učenci sem ugotovila, da si želijo knjige predstavljati na drugačen način. S skupnim pogovorom smo oblikovali spodaj opisani sistem bralne značke.

Pozitivni učinki omenjenih metod so:

- Učenci z veseljem pridejo na ure bralne značke, saj so zelo radovedni, kakšna vprašanja so za njih pripravili sošolci, nanje pa tudi radi odgovarjajo. Še raje pa se preizkusijo v vlogi spraševalca in vodje pogovora.
- Krepijo se socialni odnosi med učenci in pa eden od elementov formativnega spremljanja – medvrstniško sodelovanje in povratna informacija.
- Učenci uživajo ob poslušanju nadaljevanja posameznih pesmic, ki jih spesnijo učenci. S tem se izboljšuje tudi občutek za zaznavanje in tvorjenje rim.
- Branje knjig in potovanje v svet domišljije pogosto poskrbita za sproščen začetek dneva.
- Pri branju v nadaljevanju učenci dobijo pozitiven zgled branja učitelja, ki jih zelo pritegne.

- Velika večina učencev (pogosto kar vsi) opravi bralno značko.

SKLEP

Opisane bralne dejavnosti precej povečajo zanimanje učencev za branje knjig. Izkazalo se je, da učenci za oblikovanje pozitivnega odnosa do branja zagotovo potrebujejo veliko pozitivnih spodbud iz okolja (vrstniki, učitelji, starši).

Učitelji imamo ključno vlogo pri zagotavljanju spodbudnega bralnega okolja v razredu. Pomembno je, da učitelj učence s svojim pristopom navduši za branje tako, da jim tudi sam veliko glasno bere in izraža navdušenje nad branjem. Če tega ne pokaže in ne prenese na učence, tudi oni nad branjem ne bodo preveč navušeni. Zavedati se moramo, da učence vzgajamo predvsem z zgledom in da veliko bolj sledijo našim dejanjem kot pa besedam.

Izkazalo se je tudi, da je razvoj branja proces, ki od posameznika zahteva predvsem veliko časa in pa dejavnosti, ki so učencem zanimive in izhajajo iz njih samih. Pomembno je, da jim branje prinaša prijetne občutke in da je učitelj pozoren na to, da jim omogoči raznolike in predvsem pogoste bralne izkušnje.

Branje je za otroke življenjskega pomena, zato jih spodbujajmo, usmerjajmo ter širimo njihova obzorja in svet domišljije. Poskrbimo, da knjige postanejo in ostanejo zveste spremljevalke otrok. ●

Viri in literatura

Pečjak, S., Bucik, N., Gradišar, A., Peklaj, C. (2006).
Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje.
Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

POLONA GAJGAR, učiteljica razrednega pouka na OŠ Orehek
Naslov: OŠ Orehek Kranj, Zasavska cesta 53a, 4000 Kranj
E-naslov: polona.gajgar@osorehek.si